

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
OKM/49/010/2917

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN LAUSUNTO SUOMEN AKATEMIAN TOIMIKUNTA- RAKENTEEN UUDISTAMISESTA

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt 13.11.2017 päivätyssä kirjeessään lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laista Suomen Akatemiaa koskevan lain muuttamisesta ja luonnoksesta Suomen Akatemiaa koskevan asetuksen muuttamisesta. Maa- ja metsätalousministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Keskeisin muutos on Suomen Akatemian toimikuntien määrän vähentäminen nykyisestä neljästä kolmeen. Uudistuksessa terveyden tutkimuksen sekä biotieteiden ja ympäristön tutkimuksen toimikunnat yhdistettäisiin. Sen sijaan kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen sekä luonnontieteiden ja tekniikan tutkimuksen toimikunnat säilyisivät ennallaan. Esityksen perusteluissa mainitaan, että toimialajako ei parhaalla mahdollisella tavalla vastaa muuttuneen toimintaympäristön tarpeisiin esimerkiksi monitieteisyyden osalta. Kuitenkin todetaan, että monitieteisyyden ja tieteidenvälisyyden edistäminen edellyttää lisäksi muitakin toimia kuin toimikuntajaoon muuttamista. Myöhemmin todetaan, ettei toimikuntien jäsenten edelleenkään olisi tarkoituksenmukaista edustaa tiettyä tieteentaloa, organisaatiota tai muuta sidosryhmää. Esityksessä arvioidaan, että näiden Akatemiaa koskevien muutosten kautta kyettäisiin vastaamaan tarpeeseen lisätä tieteentalarajat ylittävää yhteistyötä ja säilyttämään samalla toimielinten itsenäinen identiteetti.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää tärkeänä, että Akatemian toimintaa uudistetaan vastaamaan muuttuvia tarpeita ja edistetään monitieteistä tutkimusta. Joustava toimikuntarakente voi osaltaan auttaa saavuttamaan näitä tavoitteita. Kuitenkin ministeriön huolena on se, että bio- ja ympäristötieteiden asettaminen samaan kilpailuasemaan lääketieteiden tutkimuksen kanssa voi johtaa bio- ja ympäristötieteiden heikompaan kilpailuasemaan. On tärkeää, että verrataan Suomessa tehtävää tiedettä kansainväliseen **oman alan sektorin tieteeseen**, eikä lähdetä vertaamaan tieteentaloja keskenään. Tällöin vaarana on rakentaa mittaritietoja, jotka asettavat toisen tieteentalan selvästi heikompaan asemaan, esimerkiksi jos verrataan tieteellisten lehtien impact factorien mukaista tieteentaloa keskenään. Lisäksi on hyvä pitää mielessä, että moniin lääketieteen tutkimuksiin kohdistuu suurta kiinnostusta ja rahoitushalukkuutta elinkeinonkin puolelta, kun taas ympäristötutkimus on tähän asti ollut suurelta osin julkista, yhteiskunnan tukemaa tutkimusta.

Monitieteisyys on välttämätöntä ratkottaessa nykyajan monitahoisia ongelmia. Mikään toimikuntajako ei yksin riitä ratkaisemaan ongelmaa, vaan yhteistyötä tarvitaan yli **kaikkien** toimikuntarajojen. Bio- ja ympäristötieteet tarvitsevat vähintään yhtä paljon yhteistyötä muiden toimikuntien alaisuudessa olevia tieteitä (esim. energia- ja prosessitekniikat, automaatiotekniikka, ympäristöoikeus- ja politiikka, sosiaalitieteet jne.) kuin terveyden tutkimuksen tieteiden kanssa. Uusiutuviin luonnonvaroihin ja biotalouteen liittyvien tieteiden alalla on tärkeää myös ymmärtää koko tutkimusketjun merkitys alkutuotannosta tuotteeksi, jotta voidaan tehokkaasti etsiä ratkaisuja yhteiskunnallisiin haasteisiin. Nyt ehdotettu uusi toimialarakente ei tue bio- ja kiertotalouden koko tutkimusketjua.

Toivottavaa on, ettei toimielinten itsenäinen identiteetti johda siihen, että eri toimikuntien välimaastoon sijoittuvat monitieteiset hankkeet putoavat kaikkien rahoituksesta. Monitieteisyyden lisäämiseksi tehokkaampia olisivat useita toimikuntia koskevat ohjelmat kuin toimikuntien yhdistäminen.

Kun uuden toimikunnan laajuus kasvaa, on ensiarvoisen tärkeää, että mukana on laaja-alaisia osaajia, samoin kuin Akatemian asiantuntijapaneeleissa, jotta eri tieteenalaja arvioidaan tasapainoisesti ja oikeudenmukaisin perustein. Suomi ja koko maailma on suurien haasteiden edessä, joita bio- ja ympäristötieteet ovat ratkaisemassa (ilmastonmuutos ja sen vaikutus maailman ruokaturvaan ja kestävään ruuantuotantoon sekä luonnon monimuotoisuuteen, uusien ja kestävien tuotanto- ja kulutustapojen luominen, ekosysteemi-palvelut jne.). Myöskään biopohjaiseen vähähiiliseen yhteiskuntaan ei voida siirtyä ilman kestävää maa- ja metsätaloutta, jotka luovat raaka-ainepohjaa ja palveluja.

Koska uudistus johtaa siihen, että Akatemiaan syntyy kaksi suurta ja yksi pienempi (kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimus) toimikunta, on vaarana, että suuren ja laajan toimikunnan jäsenten asiantuntemus ei riitä kaikkien tieteenalojen tuntemukseen, mikä yleensä vaikuttaa negatiivisesti sen alan rahoitukseen. Esimerkiksi viimeisten kuuden vuoden ajalla Suomen Akatemian rahoitus koko ruokaketjuun kohdistuvassa tutkimusrahoituksessa on ollut keskimäärin vain muutaman miljoonan euron luokkaa vuodessa. Kuitenkin ruokaketjun merkitys esim. Suomen kansantaloudessa on suurempi kuin siihen panostettu t&k-rahoitus antaa ymmärtää. Kun väestönkasvun ja ilmastonmuutoksen myötä maapallon kyky vastata kasvavaan ruuan- ja eläintuotantoon heikkenee, on ehdottoman tärkeää, että kestävään ruuantuotantoon panostetaan niin meillä kuin muuallakin. Onkin toivottavaa, että jos toimikuntia yhdistetään, uudistuksen onnistumista ja vaikutusta koko tutkimusketjuun arvioidaan uudistuksen toteutuksen jälkeen.

Esityksen yleisperusteluissa todetaan, että näillä säädösmuutoksilla voidaan vaikuttaa siihen, että nykyistä enemmän voitaisiin suunnata voimavaroja yleisempään tieteellisen tutkimuksen edistämistehtävään esim. asiantuntijuuden tai kansainvälisen yhteistyön kautta. Tarve tutkittuun tietoon perustuvan päätöksenteon vahvistamiseksi on kasvanut, mikä edellyttää tietopohja- ja analyysitoiminnan merkittävää lisäämistä ja tiivistyvää yhteistyötä erityisesti ministeriön ja sen hallinnonalan toimijoiden välillä. Myöhemmin viitataan, että tiedepolitiikassa tämä edellyttää syvällistä yhteistyötä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Suomen Akatemian välillä.

Maa- ja metsätalousministeriö on vahvasti samaa mieltä, että tarve tutkittuun tietoon ja sen käyttöön päätöksenteossa on kasvanut. Samalla ministeriö toivoo, että tätä tiedepoliittista yhteistyötä tehtäisiin jatkossa yhä vahvemmin myös muiden ministeriöiden kanssa, ei vain Akatemiaa ohjaavan opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Eri sektoriministeriöillä on vahva oman sektorinsa tuntemus, ja usein lisäksi vahvaa kansainvälistä yhteistyötä oman sektorin ja sen tutkimuspolitiikan alalla, ja siten näkemystä, mihin suuntaan Suomen tiedepolitiikkaa tulisi ohjata. Näin päästäisiin kansainvälisessä yhteistyössä sekä EU:n tutkimuspolitiikassa vahvempaan vaikuttamiseen.

On ensiarvoisen tärkeää, että Suomella on selkeä yhteinen näkemys siitä, miten vaikutamme EU:n tulevaan tutkimuksen ohjelmakauteen ja miten yhteistyöllä voisimme vahvistaa Suomen asemaa EU-tutkimuksessa: siinä, millaisia aiheita tutkimusagendoille nousee, millaisia asiantuntijoita EU käyttää (miten verkotamme omia asiantuntijoitamme) ja siinäkin, miten saamme parhaiten kotiutettua EU-rahoitusta Suomeen. Maa- ja metsätalousministeriö kannustaa Akatemiaa ottamaan aktiivisemman roolin EU-yhteistyössä ja osallistumaan vahvemmin erilaisiin aloitteisiin yhteistyössä muiden tahojen (esim. ministeriöt) kanssa.

Muihin asetuksen muutoksiin maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole lausuttavaa.



Kansliapäällikkö
Jaana Husu-Kallio



Tutkimusjohtaja
Suvi Ryyänen